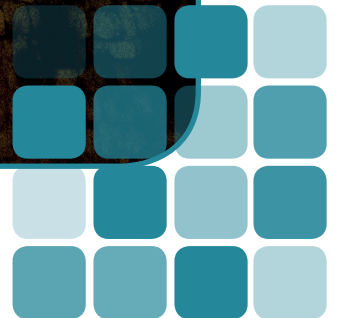

BAE'DEN SONRA BAHREYN DE İSRAİL İLE ANLAŞTI: BÜYÜK İSRAİL YA DA İSRAİL-ARAP NATO'SU MU KURULUYOR?

SÜLEYMAN KIZILTOPRAK

Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2020

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adres : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sk. No: 3 Çankaya, ANKARA
Telefon : +90 850 888 15 20 Faks: +90 312 430 39 48
Email : info@orsam.org.tr
Fotoğraflar : Anadolu Ajansı (AA), Shutterstock

BAE'DEN SONRA BAHREYN DE İSRAİL İLE ANLAŞTI: BÜYÜK İSRAİL YA DA İSRAİL- ARAP NATO'SU MU KURULUYOR?

Yazar Hakkında

Prof. Dr. Süleyman Kızıltoprak

Prof. Dr. Süleyman Kızıltoprak, Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümünde lisansını, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinde yüksek lisansını tamamlamıştır. Doktorasını Marmara Üniversitesinde bitiren Prof. Kızıltoprak, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinin yanında Yalova Üniversitesinde de görev yapmıştır. Aynı zamanda TİKA bünyesinde Tunus PKO Koordinatör Yardımcılığının yanı sıra Libya, Özbekistan ve Macaristan PKO Koordinatörlüğü görevlerinde bulunmuştur. İngilizce ve Arapçanın yanında, Türkçe Lehçeleri Özbekçe ve Kırgızca bilmektedir.

Eylül 2020

İÇİNDEKİLER

Giriş.....	3
Bahreyn'in Kısa Geçmişi.....	4
Bahreyn'in Ekonomik Gücü	5
Hassas Dengelere Bağlı Bahreyn	6
Büyük İsrail ya da İsrail-Arap NATO'su mu Kuruluyor?	7
Bahreyn'den Sonra Suudi Arabistan Ne Yapar?	8
İsrail Askerleri Mekke ve Medine'yi mi Savunacak?	9
Dipnotlar	11

Giriş

Arapça'da "iki deniz" anlamına gelen Bahreyn Basra Körfezi'ndedir. Hint Yarımadası ile Arap Yarımadası arasında kalır. Bu yüzden Bahreynliler doğu ile batıyı birbirine bağlayan ülke ifadesini gururla kullanmaktadırlar. Bahreyn, Basra Körfezi'ndeki küçük ama ekonomisi büyük ülkelerden biridir. Stratejik konumu, inci dalış endüstrisi için bir ticaret merkezi ve rotası olarak 4000 yılı aşkın süredir bölgenin en önemli ticari kavşak noktalarından biri olmasını sağlamıştır.

Bahreyn adası, MÖ 2500 - MÖ 539 yılları arasında Arap Yarımadası'ndaki ilk uygarlık olan Dilmun'un merkeziydi. Efsaneye göre neredeyse 5000 yıl önce, destan kahraman Gılgamış, cenneti aramak için buraya geldi ve o vakitler Dilmun denilen Bahreyn kıyılarında sonsuzluk çiçeğini yani inciye buldu.¹

Tatlı su kaynakları ve palmiye ağaçlarıyla ünlü "Büyük Cennet Bahreyn" sloganını kullanan Bahreyn'in toplam alanı 665 km² idi ancak denizin doldurulması projeleriyle alan 780 km²'ye çıktı. Genellikle 33 adadan oluşan bir takımada olarak tanımlanan Bahreyn'de, söz konusu deniz doldurma projeleriyle Ağustos 2008 itibarıyla ada ve ada gruplarının sayısı 84'e yükseldi. Bahreyn, başka bir ülke ile

kara sınırını paylaşmamaktadır ancak 24 km uzunluğundaki bir köprü ile Suudi Arabistan'a karadan bağlanır. 161 kilometre sahil şeridine sahiptir. Bahreyn'in en büyük adaları Bahreyn Adası, Hawar Adaları, Muharraq Adası, Umm el-Nasan ve Sitra'dır. Bahreyn'de ılıman kışlar ve çok sıcak, nemli yazlar vardır. Ülkenin doğal kaynakları büyük miktarlarda petrol ve doğal gazın yanı sıra açık denizlerdeki balıkları içermektedir. Ekilebilir arazi, toplam alanın yalnızca %2,82'sini oluşturmaktadır.

Nüfus yapısı ise diğer Körfez ülkelerine benzerlik gösterir. Ülkede yaşayan yabancıların sayısı yerlilerden fazladır. BM verilerine göre Temmuz 2020'de tahmini nüfus 1,5 milyondur. Başkent Mename'nin nüfusu tahminen 635.000'dir. Ülkede yaşayan nüfusun %46'sı Bahreyn kökenli, %45,5'i Asyalı, %4,7'si Mısır, Irak ve Yemen gibi diğer Arap ülkelerinden gelen Araplar, %1,6'sı Afrikalı, %1'i Avrupalı, %1,2'si ABD ve diğer ülkelere gelen çalışanlardır. Avrupa ve ABD'den gelen nüfusun büyük kısmı beyaz yakalılardır. Ülkede yaşayanların %73,7'si Müslüman, %9,3'ü Hristiyan, %0,1'i Yahudi, %16,9'u Hint kıtasından gelenlerin yerel inanışlarıdır. Müslüman nüfusun yaklaşık %60'ı Şii'dir. Yönetimde ise Sünni aile bulunmaktadır. Bahreyn bu hâliyle ABD işgali öncesi Irak'ı anımsatmaktadır. Saddam Hüseyin'in Bağdat yönetimi de %60-65 Şii ağırlıklı nüfusun üzerinde %30-35'e dayanan Sünni iktidarıydı. 2002 yılında yapılan anayasa reformu ile Bahreyn Emirliği, Bahreyn Krallığı'na dönüştü. Bahreyn'in küçük adalardan müteşekkil olması, Körfez ülkeleri arasındaki merkezi konumu ve hepsinden önemlisi ülkede bir anlamda azınlık durumundaki iktidar yapısı Suudi Arabistan'a siyasal, ekonomik ve askerî bağımlılığı zorunlu kılmıştır. Ülkenin coğrafi açıdan İran'a yakınlığı ve Şii nüfusun çoğunlukta olması, Basra Körfezi'nin en küçük ülkesi olarak daha büyük komşuları ara-

Bahreyn, Basra Körfezi'ndeki küçük ama ekonomisi büyük ülkelerden biridir. Stratejik konumu, inci dalış endüstrisi için bir ticaret merkezi ve rotası olarak 4000 yılı aşkın süredir bölgenin en önemli ticari kavşak noktalarından biri olmasını sağlamıştır.

sında dış ilişkilerde hassas bir denge kurmasını zorunlu kılmıştır.

Bahreyn'in Kısa Geçmişi

Portekizliler, Hindistan yolu üzerindeki Aden ve Kızıldeniz üzerinde hâkimiyet çabasına girdikleri sırada 1521 yılında Bahreyn'i de işgal ettiler. Osmanlı Devleti, Portekizlileri Kızıldeniz'den uzaklaştırdığı gibi Basra Körfezi ve Bahreyn'den de uzaklaştırmak için harekete geçti. Nitekim Osmanlı kuvvetleri 1559'da Bahreyn'i ele geçirerek bir üs kurdu.² Ardından adada Portekizlilerle yapılan mücadele sonuçsuz kaldı. Bundan sonra Bahreyn ve yakın çevresindeki küçük adalar üzerinde Portekizliler ve İran arasında hâkimiyet mücadelesi yaşandı. Portekizliler, 1602'de Safevi Şahı I. Abbas tarafından adalardan sürüldü. Safevi hâkimiyeti, Şii İslam'a ivme kazandırdı. 18.yüzyılın ilk yarısında 1717 ve 1738 yılında Uman İbadilerinin istilaları vuku buldu. Bu dönemin çoğunda Ummanlılar Bahreyn'i, Sünni Arap klanları aracılığıyla dolaylı olarak yönetmeye başladılar. 1783 yılında hâlen soyundan gelenlerin iktidarda bulunduğu Utûb kabilesinden Âl-i Halîfe adada gücü ele geçirdi. 1802 yılında Umman Sultanı Seyyid Sultan, Bahreyn'e saldırdığında Bahreyn Şeyhi'nin yardımına gelen Vehhabilerin katkısıyla ülkenin savunması başarılı oldu. Ancak ülkede bugüne kadar uzanan Vehhabi nüfuzuna neden oldu. Bundan sonra, 1811'de Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın kuvvetleri ile zapturapt altına alınan Vehhabilerin etkileri Hicaz Yarımadası'nda olduğu gibi Bahreyn'de de sınırlandırıldı. İngiltere'nin Hindistan üzerindeki sömürge rejimini kuvvetlendirme politikaları çerçevesinde Bahreyn'in önemi bir kat daha arttı. Bu sırada, İngilizlerin Bahreyn politikaları önündeki en önemli diplomatik mücadeleyi Osmanlı Devleti verdi.

1846'da Bahreyn ile bir ticaret anlaşması yapan İngilizler, Osmanlı Devleti'nin tepkisi

karşısında geri adım attılar. 1851 yılında Osmanlı Devleti, Bahreyn üzerinde hâkimiyetini açıkladı. Bahreyn Şeyhi 1859'da İngiltere'nin tehditlerine karşı Bağdat'taki Osmanlı Valisi'nden yardım istedi. Osmanlı olumlu cevap vererek Bahreyn gemilerine Osmanlı bayrağı çekildi. 21 Mayıs 1861'de Bahreyn ve İngiltere arasında korsanlık ve köle ticaretini önlemek için bir anlaşma yapıldı. 1870'te Bağdat Valisi Mithat Paşa, Bahreyn'in Osmanlı Devleti'ne ait olduğunu ve Necid Kaymakamlığına bağlılığını açıkladı. Ardından Osmanlı Devleti İngiltere'ye Bahreyn'in iç işlerine karışmaması için 1872 ve 1873 yılında nota verdi. 1880 yılında Türk gemileri Bahreyn'e giderek buranın Osmanlı'ya bağlılığı vurguladı. 1892'de Basra Valisi Bahreyn'in Osmanlı Devleti'ne ait olduğunu yineledi. İngilizler ile Osmanlı Devleti arasında Bahreyn'in statüsü konusunda çeşitli anlaşmazlıklar 1913 yılına kadar sürdü. 29 Temmuz 1913'te Hakkı Paşa ve Sir Edward Grey ile Londra'da imzalanan anlaşma ile Osmanlı Devleti, Bahreyn ve etrafındaki adalar üzerindeki haklarından vazgeçtiğini kabul etti. Böylece Osmanlı Devleti Bahreyn'in bağımsız kalmasını tanıdı. İngiltere'nin Bahreyn ve çevresindeki adaları ilhak etmemesi şartını koştu.³ Ancak Birinci Dünya Savaşı'nın çıkması üzerine İngiltere, Osmanlı Devleti ile yaptığı birçok anlaşmayı tanımadığını ilan ederek Bahreyn'de himaye rejimi kurdu.

Bahreyn'in İngiltere'nin himayesinden çıkıp bağımsız devlet olma süreci Basra Körfezi'nde petrol kaynaklarının keşfiyle gündeme geldi. Bağımsız Bahreyn'in İngiltere yerine ABD merkezli politikalar ile yoluna devam etmesi bu sırada başladı.

Bahreyn 1968'de komşu Arap kabileleriyle Arap Emirlikleri Federasyonu'nu oluşturmuştu. BAE'yi oluşturan emirlikler ve Katar idaresinin de yer aldığı söz konusu Federasyon işlemeydi. Katar gibi Bahreyn de 1970'te bu birlikten ayrılıp 15 Ağustos 1971'de bağımsızlığını ilan etti. Bahreyn'in İngiltere'nin himayesinden çıkıp bağımsız devlet olma süreci Basra Körfezi'nde petrol kaynaklarının keşfiyle gündeme geldi. Bağımsız Bahreyn'in İngiltere yerine ABD merkezli politikalar ile yoluna devam etmesi bu sırada başladı. Bahreyn ilk anayasasını 1973'te yayınladı. 2002 yılında yeni bir adımla anayasal monarşiye geçti. 1970'ten beri petrol üretimi ve rezervlerindeki istikrarlı artış, Bahreyn'i petrol işleme ve rafine etme, alüminyum üretimi, konaklama ve perakende sektörlerini geliştirme sürecinde ekonomisini çeşitlendirmek için adımlar atmaya sevk etti.

Bahreyn'in Ekonomik Gücü

Bahreyn'in GSYİH'si 2020 yılında 74,65 milyar USD olarak tahmin edilmektedir. Kişi başı GSYİH ise 49.000 USD'ye karşılık gelmektedir. 2017 yılı tahmini rakamlarına göre ihracatı 15,38 milyar USD, ithalatı ise 16,08 milyar USD olmuştur. İhracat ana ortaklarının payları 2017 itibarıyla BAE %19,6, Suudi Arabistan %1,7, ABD %10,8, Umman %8,1, Çin %6,5, Katar %5,7, Japonya %4,2 şeklindedir. Ana ihracat ürünleri; petrol ve petrol ürünleri, doğal gaz, alüminyum ve tekstildir. İthalat ana ortaklarının payları ise 2017 itibarıyla Çin %8,8, BAE %7,2, ABD %7,1, Avustralya %5,3, Japonya %4,8 şeklindedir. İthalat ürünleri; ham petrol, makine ve kimyasallardan oluşmaktadır. ⁴

Bahreyn sanayisi petrol işleme ve rafine etme tesislerinin yoğun yatırımlarına dayanmaktadır. Ayrıca Bahreyn ekonomisinin ana unsurları; alüminyum tesisleri, demir üretim tesisleri, gübre üretimi, İslami ve açık deniz bankacılığı, sigorta, gemi tamiri ve turizm-

dir.⁵ Petrol ve doğal gaz Bahreyn ekonomisinde baskın bir rol oynar. Hükûmetin geçmişte ekonomiyi çeşitlendirme çabalarına rağmen petrol hâlâ Bahreyn bütçe gelirlerinin %85'ini oluşturmaktadır. Son birkaç yılda düşük dünya enerji fiyatları Bahreyn'i olumsuz etkiledi ve önemli bütçe açıklarına sebep oldu. Bahreyn, düşük dış varlıkları ve Körfez'deki komşularına kıyasla daha az petrol kaynağı ile bu açıkları kapatmak için çok az seçeneğe sahiptir. Üç büyük ABD kredi kurumu, sürekli olarak düşük petrol fiyatları ve hükûmetin yüksek borç seviyelerini gerekçe göstererek 2016 yılında Bahreyn'in ülke borç notunu düşürdü. Bu olumsuzluklara rağmen Bahreyn, 2017 yılında döviz cinsinden borç ihraç ederek yaklaşık 4 milyar dolar topladı. Petrol ve gazdan sonra Bahreyn'in en büyük kazanç ve ihracat kalemi alüminyum üretimi ve inşaattır. Bahreyn, genişleyen petrokimya ve alüminyum endüstrilerini desteklemek için ham madde olarak yeni doğal gaz kaynakları aramaya devam etmektedir. Nisan 2018'de Bahreyn, ülkenin batı kıyısında önemli bir petrol sahası bulunduğunu açıkladı. Ancak bu kaynak ülkeye ne kadar bir fayda sağlayacak bilinmemektedir. Bahreynli yetkililer, mevcut mali sıkıntılarını gidermenin yanı sıra özellikle endüstri, finans ve turizm sektörlerinde Bahreyn'in bölgesel rekabetteki cazibesini artırma hedeflerini gütmektedir.⁶ 2015'ten bu yana hükûmet et, mazot, gaz yağı ve benzine yönelik sübvansiyonları kaldırdı. Bunun sonucunda alışlageldik tüketim maddelerindeki ucuzluk yerini yüksek fiyatlara bıraktı. Özellikle, elektrik ve su fiyatları çok yükseldi. Böylece, özellikle göçmen kökenlilerin aile ekonomisi bozuldu. Ülkenin 2030 ekonomik vizyon belgesinde bütçe açığını önlemek için sübvansiyonların kaldırılması, vergi oranlarının artırılması ve KDV gibi yeni vergilerin ihdası gibi önlemler bulunmaktadır.

Dış politika faaliyetleri 1971'e kadar İngiltere; İngiltere'nin Basra Körfezi'ndeki nüfuz alanını ABD'ye bırakmasından sonra ise ABD ile uyumlu olagelmıştır. Bölgesel politikalarda ise Suudi Arabistan yanında BAE ile uyumlu olmaya başlamıştır. Sünni kraliyet ailesi, Şii çoğunluklu nüfusunu yönetmek ve İran etkisinde kalmamak için Suudi Arabistan ile bir tür bağımlılık ilişkisi içine girmiştir.

Hassas Dengelere Bağlı Bahreyn

Bahreyn'in yönetici eliti petrol ve doğal gaz ihracatından kazandığı muazzam meblağları bankacılık alanında değerlendirme politikalarına ağırlık vermektedir. Başkent Mename, İslami finans alanında önde gelen bir bölgesel bankacılık merkezi olmaya çalışmıştır. Bareyn dış ilişkilerde hassas bir denge üzerindedir.

Dış politika faaliyetleri 1971'e kadar İngiltere; İngiltere'nin Basra Körfezi'ndeki nüfuz alanını ABD'ye bırakmasından sonra ise ABD ile uyumlu olagelmıştır. Bölgesel politikalarda ise Suudi Arabistan yanında BAE ile uyumlu olmaya başlamıştır. Sünni kraliyet ailesi, Şii çoğunluklu nüfusunu yönetmek ve İran etkisinde kalmamak için Suudi Arabistan ile bir tür bağımlılık ilişkisi içine girmiştir. 2002 yılında yapılan anayasa ile Kral, devletin başkanıdır. Başbakan ile bakanları atama ve görevden alma yetkisine sahiptir. Ayrıca anayasayı da değiştirme kararını almaya yetkilidir. 2002 Anayasası ile kurulan Bahreyn Meclisi iki kamaralı bir sisteme dayanır: Şura Konseyi ve Temsilciler Meclisi. Şura Konseyinin 40 üyesi vardır ve bunlar kraliyet ailesi üyeleri, başarılı iş adamları, üst düzeydeki emekli yargı men-

supları ve bürokratlar arasından Kral tarafından atanır. Temsilciler Meclisinin de 40 üyesi vardır. Bu üyelerin tamamı halk tarafından seçilir. Anayasa'da 2012 yılında yapılan reform sonucunda Temsilciler Meclisi, Şura Konseyi'nin biraz üzerinde bir konum kazanmıştır. Bahreyn Meclisinin iki alt kanadında bir yasa üzerinde anlaşmazlık söz konusu olur ve ortak oturumda oylar eşit gelirse Temsilciler Meclisi Başkanı'nın 2 oy hakkı gündeme gelecektir. Böylece Meclis kararı, Kral'a çoğunluk oyuyla sunulacaktır. Temmuz 2005'te çıkarılan kanun ile siyasi partilere yasak konulmuş ancak siyasi cemiyetlere izin verilmiştir.

2018 Temsilciler Meclisi Seçimleri sonucunda, sünni-selefi görüş ağırlıklı Al-Asalah 3, komünist ve sol ideolojiyi önce çıkaran Minbar el-Takaddum 2, Müslüman Kardeşler'e yakın olduğu bilinen Minbar 1, Sünni Birlik Cemiyeti 1, kalan 33 üye ise bağımsız olarak üye seçilmeyi başardı. Temsilciler Meclisinde 34 erkek 6 kadın üye varken Kral tarafından atanan Şura Konseyinde ise 31 erkek 9 kadın üye vardır. Meclisler ve Bakanlar Kurulunda üye olanların çoğu Kraliyet ailesinin el-Halife soyadını taşıyan kişilerden olması, ülkenin demokratikleşme açısından daha alacağı çok mesafe olduğunu göstermektedir.

Özellikle bazı Arap ülkelerinde 2010 yılı sonunda başlayan demokratik taleplerin kitlesel protesto hareketlerine dönüşmesi sırasında Bahreyn'deki iktidar sahipleri de hedef alınmıştı. Suudi Arabistan'ın askerî ve siyasi desteği sayesinde iktidarını korumayı başaran Kraliyet ailesinin Riyad'a bağımlılığı eskiye nazaran çok daha fazla arttı. 2011 yılında, artan protestolardan korkuya kapılan kraliyet ailesi reform taleplerini dile getiren halkı Suudi Arabistan ve BAE'den gelen destek kuvvetleriyle bastırdı. Halka vaat edilen demokratik açılım ve reformlar zamanla unutuldu. Başarısız siyasi görüşmeler neticesinde muhalefetin si-

yasi ve sivil toplum örgütleri, 2014 Yasama ve Belediye Meclisi Seçimleri'ni boykot etti. 2018 yılında, mahkemeler tarafından feshedilen siyasi parti üyelerinin seçimlere katılmasını engelleyen bir yasa, muhalefet aktörlerinin çoğunun ulusal seçimlere katılmasını etkili bir şekilde engelledi.⁷

İsrail, Basra Körfezi'ndeki bazı Arap ülkeleri ilişkilerini normalleştirmede önemli mesafe katetti. BAE'nin ardından Bahreyn'in de İsrail ile ilişki kurması, varlık ve egemenliğini tanıtmak için İsrail açısından büyük bir başarıdır. Peki Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn ve ardından gelecek Umman ve Suudi Arabistan verdikleri büyük ödün karşılığında ne almayı umuyor?

Krallık rejimiyle yönetilen Bahreyn'de bir parlamento vardır ancak atanmış üyelerden oluşur. Parlamentoda şeklen siyasi cemiyetler bulunsa bile üyelerinin çoğu bağımsızdır. Siyasi statükoya karşı devam eden memnuniyetsizlik gösterilere neden olmaktadır. Bu durum da Bahreyn'in Suudi Arabistan kolluk kuvvetleri yardımına ihtiyacını artırmaktadır. Bahreyn ile Suudi Arabistan arasında yapılan 24 km uzunluğundaki köprü bu bakımdan önem kazanmaktadır. Zira protestocular ile güvenlik güçleri arasında ara sıra meydana gelen çatışmalar ancak Riyad'ın gönderdiği kuvvetler ile bastırılabilir. Zira protestocular ile güvenlik güçleri arasında ara sıra meydana gelen çatışmalar ancak Riyad'ın gönderdiği kuvvetler ile bastırılabilir.

Büyük İsrail ya da İsrail-Arap NATO'su mu Kuruluyor?

İsrail, Basra Körfezi'ndeki bazı Arap ülkeleri ilişkilerini normalleştirmede önemli mesafe katetti. BAE'nin ardından Bahreyn'in de

İsrail ile ilişki kurması, varlık ve egemenliğini tanıtmak için İsrail açısından büyük bir başarıdır. Peki Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn ve ardından gelecek Umman ve Suudi Arabistan verdikleri büyük ödün karşılığında ne almayı umuyor? Acaba, Tel Aviv merkezli bir İsrail-Arap NATO'su mu kuruluyor? Orta Doğu'dan geri çekilen bir ABD'nin yerine İsrail mi geçecek? İsrail 1948'den beri Arap devletleri tarafından baş düşman olarak tanımlanırken yeni dönemde bir güvenlik ortağı mı olacak? Mekke ve Medine gibi kutsal kentlerin bulunduğu Suudi Arabistan'ı İsrail askerleri mi koruyacak? Kudüs gibi Mekke ve Medine de İsrail'e mi kalacak? Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) yerine Büyük İsrail Projesi (BİP) mi hayata geçiyor?

BAE ve Bahreyn'in İsrail ile ilişkileri normalleştirme kararının arkasında yatan ABD'nin yönlendirdiği yeni güvenlik politikalarıdır. Bölgedeki taşları yerinden oynatan jeopolitik değişim Washington merkezlidir. ABD artık Ortadoğu'daki askerî varlığını en aza indirmek ve ortaya çıkan boşluğu doldurmak üzere İsrail'i devreye koymaktadır. Bu ABD müessesesinin nizamının Obama ile başlayıp Trump ile devam eden ve kasımdaki başkanlık seçimlerini eski Başkan Yardımcısı Joe Biden kazanırsa değişmeyecek bir politika gibi görünmektedir.

Bahreyn'den Sonra Suudi Arabistan Ne Yapar?

Son birkaç yıldaki olayları hatırlayacak olursak konu daha iyi aydınlanacaktır. 14 Eylül 2019'da İran'a ait olduğu iddia edilen 20 kadar insansız hava aracı, Suudi ARAMCO Petrol Tesislerini isabetle hedef alarak ülkenin petrol üretimin yarısından fazlasını durdurmayı başarmıştı. ABD en büyük müttefiklerinden Suudi Arabistan'ın yaşadığı bu saldırının ardından İran'ı suçlamakla yetindi. Hâlbuki Suudiler, ABD yapımı bir hava savunma sistemine milyarlarca dolar harcamışlar; ABD yanında Fransa'dan da hava savunma sistemleri temin etmeye çalışmışlardı. Fransa, Suudi Petrol Tesislerinin korumasını güçlendirmek için radarları ve Shahine füzelerini sattı. ABD ise birkaç Patriot füze hava savunma bataryası gönderdi. Ancak ne Fransız ne de Amerikan savunma satışları Suudi Arabistan, BAE ve Bahreyn'in hayati tesislerini başka bir İran saldırısından korumak için yeterli değildi. Bu askerî boşluk Bahreyn, BAE ve Suudi Arabistan açısından İsrail'i bir güvenlik ortağı olarak çok daha çekici hâle getirmiş görünüyor. BAE ve Suudi Arabistan söz konusu barış anlaşması karşılığında

ABD'den F-35'i satın alma imkânı kazandı mı? Bunu zaman gösterecek. Ama ABD, bu opsiyonu Suudi Arabistan anlaşma yaptığında ödül olarak duyurabilir.

Körfez Arap devletlerinin şimdi ve gelecekte sorunlarının en önemli noktası, hayati tesislerinde seyir füzeleri ve insansız hava araçlarıyla başarılı bir şekilde planlanmış İran saldırısının kanıtlanmış tehdidiyle yüzleşmektir. O halde İsraililer, İran'a karşı güvenliklerini artırmak için Körfez'deki Arap ülkelerine ne teklif edecekler? Görünüşe göre cevap, seyir füzelerine ve insansız hava araçlarına karşı daha iyi bir hava savunma sistemi. İsrail'in "Kurşun Kubbe/Iron Dome" adını verdiği hava savunma sisteminin bir başka versiyonunu söz konusu Arap ülkelere satar mı? Arrow anti-balistik füzesi ve geliştirdiği Barak-8 ve Barak-MX sistemini barış yaptığı ülkelerin savunması için müzakerelere başlar mı? BAE ve Bahreyn'in İsrail ile diplomatik ilişkiler kurması, komşu Arap devletlerinin normal ticari ilişkilerini de geliştirecektir. Ayrıca İsrail'in Filistinlilere yönelik politikalarında bir yumuşama beklenebilir. Zira, BAE ve Bahreyn'in seslendirdiği ilhak politikalarına son verileceğine dair İsrail tara-

fının verdiği sözler Arap ülkelerinin kamuoyu tarafından dikkatle izlenecektir. İsrail, işgal ve ilhak politikalarına son verirse siyasi ve kültürel ilişkileri geliştirme imkânlarına sahiptir.⁸

“Türkiye, BAE ve Bahreyn'in İsrail ile anlaşmalar yapmasını Filistin davasına vurulan büyük bir darbe olarak değerlendirmektedir. Yüzyılın Anlaşması olarak propagandası yapılan ancak tam olarak içeriği açıklanmayan anlaşma ile Filistin topraklarının gayrimeşru şekilde işgal edilmesi ve işgali kalıcı kılan ilhak kararlarının açıklanması barışa vurulan büyük bir darbe olmuştur.”

İsrail Askerleri Mekke ve Medine'yi mi Savunacak?

İran tehdidi var mı? Evet var. Ancak Kutsal Mescid-i Aksa'ya karşı tutumu saygısızca olan

İsrail askerleri Mekke ve Medine'yi mi savunacak? İsrail askerlerinin, BAE topraklarında konuşlandırıldığını veya İslam'ın doğum yeri ve Mekke ve Medine'deki en kutsal yerlerinin bulunduğu Suudi Arabistan'ı savunmak için davet edildiğini düşünmek oldukça sorunludur. Böyle bir politik tercih Suudi Arabistan Krallık ailesinin meşruiyetini tamamen ortadan kaldıracak kadar olumsuz sonuçlar doğurabilir. Dolayısıyla İsrail hava savunma sisteminin bir kısmının veya tamamının çok geçmeden Körfez Araplarının savunma sisteminin bir parçası olacağını düşünmek hayalden ibarettir.

Son olarak, Bahreyn ve BAE'nin İsrail'le anlaşması İran tehdidini bertaraf etmek gayesini gerçekleştirme potansiyeline sahiptir. Jeremy Bowen'in "İsrail'in BAE ve Bahreyn ile Barışmasının Beş Nedeni" başlıklı makalesine göre; İsrail'in ana hava üsleri, İran'ı vurmak için çok uzaktadır. Ama BAE ve Bahreyn Körfez'in sularının hemen karşısındadır. Yakında bazı yayınlar İran'ın nükleer tesislerine hava saldırılarından bahsetmeye başlayacaktır. İsrail, ABD, Bahreyn ve BAE İran'a karşı önem-

li bir manevra alanına sahip oldu.⁹ BAE veya Bahreyn, İsrail'in Mename veya Dubai hava üslerinden İran'a karşı hava saldırıları başlatmasına gerçekten izin verecek mi? Türkiye, BAE ve Bahreyn'in İsrail ile anlaşmalar yapmasını Filistin davasına vurulan büyük bir darbe olarak değerlendirmektedir. Yüzyılın Anlaşması olarak propagandası yapılan ancak tam olarak içeriği açıklanmayan anlaşma ile Filistin topraklarının gayrimeşru şekilde işgal edilmesi ve işgali kalıcı kılan ilhak kararlarının açıklanması barışa vurulan büyük bir darbe olmuştur. Bu anlaşma ile sevinen taraf Filistin değil İsrail olmuştur. Ortadoğu'da, özellikle Filistin topraklarında kalıcı barış ve istikrarı sağlamanın tek çözümü uluslararası hukuk ve BM kararları çerçevesinde adil ve kapsamlı bir

anlaşmadır. Bölge dışı aktörlerin baskı ve dayatmalarıyla verilen tavizler kalıcı barışı tesis etmekten uzaktır. Aksine Arap ve İsrail halkları arasındaki uçurumu daha da derinleştirecek ve sorunu daha karmaşık hâle getirecektir. Suudi Arabistan'ın bu ülkelerin ardından İsrail ile yapması muhtemel bir barış anlaşması için ihtiyatlı olacağı görülmektedir. Barış yanlısı Arap ülkeleri, 1979 Camp David ve ardından meydana gelen gelişmeleri analiz ederek kalıcı barışın hangi koşullarda sağlanacağı hakkında bir yol haritası oluşturabilirler. 100 yıl önce "Büyük Arap İmparatorluğu" hayalini kurarak kendi geleceğini ve Arapların kaderini olumsuz etkileyen Şerif Hüseyin'i hatırlardan çıkarmayan nesiller Büyük İsrail Projesi'nin figüranı olmayı kabul etmeyeceklerdir.

Dipnotlar

- ¹ <https://bahrain.com/en/about-bahrain#history> (erişim tarihi: 18.10.2020)
- ² Cengiz Orhonlu, "1559 Bahreyn Seferine Ait Bir Rapor", TD, XVII/22 (1967), s. 1-16
- ³ Mustafa Bilge, "Bahreyn", TDVİA, İstanbul, 1991, IV/493-494.
- ⁴ https://theodora.com/wfbcurent/bahrain/bahrain_economy.html (erişim tarihi: 19.10.2020)
- ⁵ www.statitica.com-gdp-in-bahrain (erişim tarihi: 19.10.2020)
- ⁶ https://theodora.com/wfbcurent/bahrain/bahrain_economy.html (erişim tarihi: 19.10.2020)
- ⁷ https://theodora.com/wfbcurent/bahrain/bahrain_economy.html (erişim tarihi: 19.10.2020)
- ⁸ wilsoncenter.org <https://www.wilsoncenter.org/article/will-new-diplomatic-openings-lead-israeli-military-aid-gulf-arab-states>→ David Ottaway (erişim tarihi:15.10.2020)
- ⁹ <https://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-54151712> (erişim tarihi: 19.09.2020)

Notlar

[illegible]

ORTADOĞU ETÜTLERİ

MIDDLE EASTERN STUDIES

Hakemli Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

ORSAM Yayınları

ORSAM, süreli yayınları kapsamında Ortadoğu Analiz ve Ortadoğu Etütleri dergilerini yayınlamaktadır. İki aylık periyotlarla Türkçe olarak yayınlanan Ortadoğu Analiz, Ortadoğu'daki güncel gelişmelere dair uzman görüşlerine yer vermektedir. Ortadoğu Etütleri, ORSAM'ın altı ayda bir yayınlanan uluslararası ilişkiler dergisidir. İngilizce ve Türkçe yayınlanan, hakemli ve akademik bir dergi olan Ortadoğu Etütleri, konularının uzmanı akademisyenlerin katkılarıyla oluşturulmaktadır. Alanında saygın, yerli ve yabancı akademisyenlerin makalelerinin yayımlandığı Ortadoğu Etütleri dergisi dünyanın başlıca sosyal bilimler indekslerinden Applied Sciences Index and Abstracts (ASSIA), EBSCO Host, Index Islamicus, International Bibliography of Social Sciences (IBBS), Worldwide Political Science Abstracts (WPSA) tarafından taranmaktadır.

Mustafa Kemal Mah. 2128. Sok.
No:3 Çankaya/Ankara

+90 (850) 888 15 20
+90 (312) 430 39 48

info@orsam.org.tr
www.orsam.org.tr

orsamorgtr